

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΕΝΟΣ ΚΡΗΤΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1546

Και άλλοτε ἔλάβομεν τὴν εὐκαιρίαν νά σημειώσωμεν ὅτι ἐν Βενε-
τία εἰργάζοντο Ἕλληνες ζωγράφοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνος,
οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰδικευθῆ εἰς τὴν παραγωγὴν εἰκόνων φορητῶν τῆς
Παναγίας (Madonna), τὰς ὁποίας καὶ διέθετον εἰς βενετικά σπίτια. Οἱ
ζωγράφοι οὗτοι ἐπωνομάσθησαν Madonneri. Εἷς ἐκ τούτων ἦτο καὶ
ὁ Γεώργιος Κωνσ ἀντίνου Λουμπίνας ἢ Λουμπινᾶς, τοῦ ὁποίου ἀνεύ-
ρομεν τὴν διαθήκην εἰς τὸν Φάκελλον 768 τοῦ Συμβολαιογράφου Αἰθ-
γουστίνου Πελεσιρίνα, παρὰ τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖφ Βενετίας, καὶ ὑπ'
ἀριθ. 192 καὶ ἔχει ὡς ἔπεται :

*In nomine Dei eterni. Amen. Anno ab incarnatione Dni
Nostri Jesu Christi 1546, ind. quinta. Die vigesimo secundo Octo-
brii Iti (=Rialti). Io mastro Zorzi depentor de madone quon-
dam Constantin Lubina de Candia, della contrà S. Zulian de Ve-
netia, considerando niuna cosa è più certa de la morte, nè più
incerto dell' hore suo, essendo per la Dio gratia sano della mente
et dello inteletto, benchè del corpo infermo, feci venir da mi Ago-
stin Pelestrina nodaro de Venezia e quello ho pregato scrivi que-
sto mio testamento nel qual lasso mi commissarii et executori
de questo mio testamento messer Andrea Curcumeli de Candia et
mastro Vettor da le madone, quali prego debi exeguire quanto
ordinerò; voio quando el mio corpo serà da l'anima separato,
quello sii sepolto alla giesia di S. Zuane di Furlani, lasso a Ju-
lia fia del quondam Zanetto griego depentore, mia nessa per suo
maridar ducati die.xi, lasso a Olina fiola de mastro Zorzi Casse-
ler ducati dui per l'anima mia, lasso all fia de Gregol de Can-
dia mio nepote ducati cinque, lasso a Polo mio fiol ducati cento
e cinquanta, lasso a Elena mia fiola ducati venticinque de con-
tadi e tuta la sua roba che ho in pegno senza exborsation alcu-
na. lasso a Lisabeta mia mojer ducati cinquanta et el residuo
de tuti li mei beni mobili, stabili, presenti e futuri ed in cadaun
luogo esistenti, lasso alli fratelli Polo e Marco mei fioli e special-
mente dechiaro et dico dover haver dal dicto messer Andrea Cur-
cumeli ducati trecento e cinquanta valuta da L. 6, 4 quali li ho
dato a trafegare et dovere haver da messer Manolachi Comita,
patron de nave ducati 53 a risego de ditta nave et dover haver*

Ludwig
Reitum c. 28

anche da messer Hieronimo Gransam francese ducati cento in circa d'oro che deli predeti danari sia satisfati li legati predicti et questo voio sii il mio testamento».

Ἐν ὀνόματι τοῦ αἰωνίου Θεοῦ. Ἀμήν. Ἐν ἔτει 1546 ἀπὸ τῆς ἐν-
σαρκώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἰνδ. Πέμπτη ἡμέρα 22α
Ἰουλιουρίου εἰς τὸ Ριάλτον. Ἐγὼ ὁ μάστορ Γεώργιος ζωγράφος «μαν-
τονέρος» τοῦ ποτὲ Κωνσταντίνου Δουμπινᾶ ἐκ Κρήτης, συνοικία Ἁ-
γίου Ἰουλιανοῦ Βενετίας, σκεπτόμενος ὅτι κανὲν πράγμα δὲν εἶναι
πλέον βέβαιον ἀπὸ τὸν θάνατον, οὔτε καὶ εἶναι βεβαία ἡ ὥρα του, ὦν,
θεῖα χάριτι, ὑγιᾶς τὰς φρένας καὶ τὴν διάνοησιν, καίτοι εἶμαι σωμα-
τικῶς ἀνάπηρος, προσεκάλεσα παρ' ἐμοῦ τὸν Ἀθγουστίνον Πελεσιτρίαν
Συμφρον Βενετίας καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ γράψῃ τὴν παρούσαν δια-
θήκην μου, δι' ἧς ἀφίνω ἐπιτρόπους μου καὶ ἐκτελεστάς τῆς διαθήκης
ταύτης τὸν κύριον Ἀνδρέαν Κουρκομελέην, Κρητικόν, καὶ τὸν μάστορ
Βίκτωρα μαντονέρον, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ ἐκτελέσουν ὅτι δια-
τάξω. Θέλω, ὅταν τὸ σῶμά μου ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν, νὰ μὲ θά-
ψουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Φουρλάνων. Ἀφίνω
εἰς τὴν Ἰουλιαν κόρην τοῦ ποτε Τζανέτου Ἑλληρος ζωγράφου, ἀνε-
ψιάν μου, διὰ τὴν ὑπανδρεῖαν τῆς Δουκάτα 10, ἀφίνω εἰς τὴν Ὀλι-
ναν κόρην τοῦ μάστορ Ζώζη Κασελερ δουκάτα 2 διὰ τὴν ψυχὴν μου,
ἀφίνω εἰς τὴν κόρην τοῦ Γρηγόρι Κρητικοῦ, ἀνεψιοῦ μου, δουκάτα
πέντε, ἀφίνω εἰς τὸν υἱόν μου Παῦλον Δουκάτα 150. Ἀφίνω εἰς τὴν
κόρην μου Ἐλένην δουκάτα 25 μετρητὰ καὶ ὅλα τὰ ἑοῦχά της τὰ ὁ-
ποῖα ἔχω ἐνέχυρον, χωρὶς νὰ δώσῃ τίποτε. Ἀφίνω εἰς τὴν Ἐλισσί-
βητ σύζυγόν μου Δουκάτα 50 καὶ τὸ ὑπόλοιπον πάντων τῶν ἀγαθῶν
μου κινητῶν, ἀκινήτων, παρόντων καὶ μελλόντων καὶ ὅπουδήποτε εὑ-
ρίσκονται, ἀφίνω εἰς τοὺς υἱούς μου Παῦλον καὶ Μᾶρκον, ἀδελφούς,
καὶ εἰδικῶς δηλώνω καὶ λέγω ὅτι πρέπει νὰ λάβουν ἀπὸ τὸν ἠθθέντα
Κύριον Ἀνδρέαν Κουρκομελέην δουκάτα 350 ἀξίας πρὸς λίρας 6 καὶ
σολδία 4, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔδωκα ἵνα ἐμπορευθῇ καὶ νὰ λάβουν καὶ ἀπὸ
τὸν κύριον Μανωλάκην Κομιτᾶν, πλοίαρχον, δουκάτα 53 μὲ κίνδυνον
τοῦ ἐν λόγῳ πλοίου καὶ νὰ λάβουν ὁμοίως παρὰ τοῦ Ἱερωνύμου Γκρα-
σᾶμ Γάλλου Δουκάτα χρυσᾶ 100 περίπου καὶ ἀπὸ τὰ χρῆματα αὐτά,
τὰ ὡς ἄνω, νὰ πληρωθοῦν τὰ εἰρημένα κληροδοτήματα καὶ αὕτη θέλω
νὰ εἶναι ἡ διαθήκη μου».

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὡς ἄνω διαθήκης διαπιστώνομεν δύο τι-
νά: πρῶτον ὅτι ἐν Βενετία εὑρίσκοντο τότε ἀρκετοὶ ζωγράφοι «μαν-
τονέροι». Ἡ διαθήκη ἀναφέρει, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ 1546, τὸν Ἑλ-

ληνα Τζανέτον, εἶτα τὸν Τζώρητ Κασελέρ καὶ τὸν μαντονέρον Βίκτω-
ρα καὶ δεύτερον ὅτι: ἡ ἐργασία τῶν «μαντονέρων» ἦτο ἐπικερδής,
ἐφόσον βλέπομεν ἐν τῇ διαθήκῃ νὰ διατίθενται ἑκατοντάδες Δουκά-
των, τὰ ὅποια τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον μεγάλην ἀγοραστικὴν δύνα-
μιν. Καὶ εἶδομεν εἰς τὰ περὶ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ, ποῦ εἶχε δώσει προῖ-
κα εἰς τὴν κόρην του («Κρητικὰ Χρονικά», Α', τ. ΙΙΙ, σελ. 616 - 618)
325 Δουκάτα καὶ μάλιστα 40 ἔτη βραδύτερον (1584), ποῖαν ἀξίαν ἀν-
τεπροσώπευον τότε τὰ Δουκάτα αὐτὰ εἰς ἀντικείμενα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ,
κοσμήματα καὶ ἔριοῦχα πολύτιμα.

Βενετία Ἀπρίλιος 1955.

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ
ἀ. μ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν